

Excerpt mula sa *Diksiyonaryo-Gabay sa mga Gawa ni Berry Manansala*

U Z. ELISERIO

University of the Philippines-Diliman
ueliserio@gmail.com

SYNOPSIS

“Excerpt mula sa *Diksiyonaryo-Gabay sa mga Gawa ni Berry Manansala*” (Excerpts from *Dictionary-Guide to the Works of Berry Manansala*) is an experimental text that embodies the questioning of traditional elements in fiction, such as plot, characterization, theme, as well as coherence and humanism. The dictionary entries refer to the absent work of Berry Manansala, a novelist who never got published when he was alive. His widow posted his works on the Internet, where they went viral.

His novels are deemed worthy of explication because of their relevance to current political and social issues.

Manansala tackles extrajudicial killings, terrorism, and socialism in his many works. His main character is Gabby Lamang, whose name is derived from Biag ni Lam-ang, set up to be an epic hero, and yet inevitably ending up in a tragedy. He criss-crosses across the Philippines, here called “Bayang Malayo,” as well as through time and space, and other dimensions, in his quest for justice. He attracts a group, or gang, and these people too are monstrous and grotesque in their violence, perverse appetites, and lack of sympathy for fellow human beings. And yet, victims as they are to forces as evil but more powerful, they end up being the protagonists of Manansala’s fiction.

TALA MULA SA EDITOR

Samantalang ang tauhang Berry Manansala sa kaniyang mga nobela, panay ang mga kagila-gilalas na pakikipagsapalaran, masasabing ordinaryo, nakababagot pa nga, ang buhay ng taong Berry Manansala. Ipinanganak siya sa Malabon noong 4 Hulyo 1964, nagtapos ng batsilyer sa Panitikan sa Unibersidad ng Pilipinas, Diliman, at nagsimulang magturo sa UP Los Baños noong 1986. Nakamit niya ang Master sa Philippine Studies noong 1992 at nagturo sa Department of Humanities, College of Arts and Science ng UPLB hanggang pumanaw noong 2012. Tanging isang insidente lang sa kaniyang buhay ang kapansin-pansin. Noong 1998, nagkabalikan sila ng kaniyang childhood sweetheart na 20 taon na nang huli niyang nakausap. Ikinasal sila sa Enero ng 1999. Ang babaeng ito ay si Anasthasia Suan. Labintatlong taon silang nagsama at hindi nagkaanak.

Namatay si Berry noong 12 Hunyo 2012, paniwalang-paniwala na susunod sa kaniya ang mundo sa Disyembre ng parehong taon. (Naniwala rin siyang darating ang Singularity sa taong 2045.) Natagpuan ni Anasthasia ang print-out ng kaniyang mga nobela (*Basagulero, Sampung mga Daliri, Ang Awit ng Pag-ibig, Ang Kaharian ng mga Engkanto, Korporasyon, Melon Drama, Ang Bukas na Aklat, Ang Pagbabalik, Panaginip ng Baha, Palusot, Pahayag, Fisting Yahweh*) habang nag-iimimis ng kanilang garahe. Pagkatapos ng anim na buwang paghahanap ng soft copy ng mga ito, nagsawa siya sa kakahahalughog at pina-encode na lamang ang mga manuskrito. Laban sa payo ng mga kaibigan, imbes na isumite sa tradisyonal na publisher ay inilathala niyang itong lahat sa Internet sa

pamamagitan ng blog. Kumalat ito sa mga kabataan, at sa loob lamang ng isang taon ay hinirang ng mga kritiko bilang “ang nawawalang epiko ng mga Tagalog.”

Ngayon, lahat, mula simpleng estudyante hanggang pinakaespesyalisadong iskolar, interesado sa mga nobela ni Berry Manansala, kaya’t naisipan ng inyong lingkod na likhain ang librong nasa inyong kamay. Bagaman nagsulputan na ang marami-rami na ring fan site at wiki, naisip kong magdagdag ng pagtatasang may perspektiba ng unibersidad, na siya namang tahanan ni Manansala sa matagal na panahon.

Hindi ito exhaustive, sigurado akong maraming minor at kahit semi-major na tauhang hindi ko nabanggit man lang, at kahit ang mga major na tauhan ay mahirap gawan ng hustisya sa loob ng lima o anim na pahina, pero umaasa ako na kahit paano ay makatulong ito sa pagpapakilala, sa *paggabay* sa mambabasa, baguhan man o betereño, sa sansinukob na nilikha ng isa sa pinakaimportanteng manunulat ng ating panahon.

Banga, Aklan
13 Enero 2016

LAGABLAB, APOY

Walang-hanggang kaaway ni ULAN LAMANG, napatay ng huli nang magitla sa biglang pagdating mula sa nakaraan nina KALI ESCRIBA at PAX MARTIN sa VINLUAN HIGH. Isa sa iilang miyembro ng Iglesia ni AMANDOTE, naniniwala siyang kaya pa ring talunin ng Kaayusan ang GULO.

LAMANG

Ang angkang kinabibilangan ni Gabby. Malayong kamag-anak nila ang mga Hombre.

LAMANG, JENNIFER

Pinsan ni Gabby. Naging tagapamahala ng WE PRINT IT IN THE MORNING. Tradisyonal ang kaniyang lapit sa publishing, at sa ilalim niya naging profitable ang We Print It. Siya ang nagligtas sa slush pile ng manuskrito ni BERRY MANANSALA para sa *Basagulero*, na “Salamín ng Lipunan” pa ang pamagat noon.

LAMANG, KULANG

Isang pilosopo, naging obsesyon niya ang AKLAT NG SANSINUKOB. Gamit ang pera ng kaniyang asawang si ULAN, na naging CEO ng COMPANIA DE MERCADO, nakakuha siya ng isang PAHINA ng Aklat, at nagsimulang pag-aralan ang TINTA nito. Nasabuyan siya ng Tintang pula, at nabuang. Naging pinuno si Kulang ng MUNTING RUSYA, hanggang sa dukutin ni KANTA SUN ang kaniyang mga mata para ibalik siya sa katinuan. Nang malaman ang mga krimen na kaniyang pinamunuan, nagbigti si Kulang bilang pagsisisi.

Madalas noong kadebate ni Kulang ang binatang si BABARIL ALAK, tungkol sa mga nagbabagang isyu ng panahon, kasama na ang cloning, kalikasan ng krimen, climate change, at mga posibleng solusyon sa kahirapan. Naalala ni Kulang si Gabby pag kausap si Alak, dahil ibang-iba ang kaniyang anak sa binatang si Alak.

Nagsasaliksik si CLARO RECTO ESPEJO tungkol sa kaniya para sa isang multi-volume biography.

Sa ibang dimensiyon, nagbaril imbes na magbigti si Kulang. Sa iba pa ring dimensiyon, naging tambay siya sa kanto imbes na stooge ng Compania at baliw na lider ng mga baliw.

LAMANG, SISIPUSI

Kapatid ni JENNIFER LAMANG. Vice President for Liquidation ng COMPANIA DE MERCADO. Paborito niyang metodo ng pagpatay ang paghulog sa isang nilalang mula sa bubong ng mataas na gusali. Dahil sa kaniyang pagiging episyente sa masaker sa PALACIO DE MALACANANG, ginawa ring Vice President for Alcohol and Tobacco si Sisipusi. Una niyang proyekto pagkatanggap ng posisyong ito ang pagdurog sa mga advocate ng legalisasyon ng droga.

LAMANG, ULAN

Nanay ni Gabby, distant at unfeeling. Walang-hanggang kaaway ni APOY LAGABLAB. Nang mapatay niya ang huli, sasakupin na dapat niya ang buong mundo, pero pumalit sa puwesto ni Apoy si PAX MARTIN. Naging CEO ng COMPANIA DE MERCADO. Makapangyarihang salamangkero, muntik na niyang mapatay si KANTA SUN.

LECHE, HOMBRE

Isang scammer, nagsimula siya sa paghingi ng load sa mga walang muwang na nag-aakalang tumutulong sa mga kamag-anak na OFW, lumala nang lumala ang mga panloloko ni Hombre hanggang maengkuwentro niya ang lider-sindikatang si MARIO ORLANDO. May magandang dahilan kung bakit pinilit ni Hombreng isakripisyo ang kaniyang buhay para mailigtas si PAUL CAMUA at KALI ESCRIBA mula kay Mario.

Sa nobelang *Ang Awit ng Pag-ibig*, inilarawan ang kabataan ni Hombre. Anak siya ng babaeng mandirigma at lalaking ulyanin, sa isang commune na hindi pinangalanan dahil naniniwala ang mga nagpundar nito sa “tiraniya ng signifier.”

Malayong kamag-anak ng mga Hombre ang mga LAMANG. Noong walong taong gulang si Hombre, sumulpot ang isang dambuhalang monolith sa gitna ng kanilang bukirin at nagsimulang magluwal ng mga robot. Bilang mandirigma, isa ang nanay niya sa lumaban sa mga mananakop, pero busy rin ito sa pag-aalaga ng kaniyang tatay, na wala nang ibang ginawa kundi sumigaw sa telebisyon at magreklamo tungkol sa sakit sa kaso-kasuan. Namatay silang dalawa nang i-bulldozer ang bahay nina Hombre habang pinapaliguan ng kaniyang nanay ang kaniyang tatay. Pinanood ni Hombre, na na-pin ng pader, na malunod sa inodoro ang kaniyang tatay. Tumagal pa ang paglaban sa mga robot hanggang magbinata si Hombre, pero sa huli’y nasakop din ang kanilang bayan at nabura mula sa alaala ng mga tao.

Hinanap ni Hombre ang HOLY JESUS CEMETARY, dala-dala ang abo ng kaniyang mga magulang, pero naholdap lang siya sa QUEZON AVENUE, na inakala niyang CUBA. Nanlaban si Hombre kaya sinaksak siya ng holdaper, ninakaw nito pati ang urn na dala niya. Sinubukan niyang habulin ito hanggang umabot sila sa ABU ROAD. Dito nawalan ng malay si Hombre dahil sa patuloy na pagtagas ng kaniyang dugo. Habang namamatay, nasulyapan niya ang PUNTOD, na nagbigay sa kaniya ng vision ng AKLAT NG SANSINUKOB. Natagpuan ni Paul ang naghihingalong si Hombre at dinala ito sa ospital. Hindi nag-stay si Paul kaya’t hindi alam ni Hombre kung sino ang nagligtas sa kanya.

Hindi agad naging scammer si Hombre. Nagtrabaho siya bilang barista sa iba’t ibang CAFE CHOG, lagi nga lang siyang nae-endo. Tulad ng ibang mamamayan ng BAYANG MALAYO, nabalitaan niya ang unti-unting pag-angkin ng COMPANIA DE MERCADO sa bawat aspekto ng

buhay ng tao. Naging tagahanga siya ng HARI NG KAMAO, kahit na maglaho ito. Kasama siyang na-shock nang pumutok ang balita tungkol sa marital rape sa angka ng ANAK NG LOOB. Naging inspirasyon pa nga ito ng kaniyang nobelang *Ang Prinsepeng Ginahasa*, na ni-reject ng WE PRINT IT IN THE MORNING dahil sa pagkakahawig ng plot nito sa *Panaginip ng Baha*.

Napasok si Hombre sa buhay-krimen nang maengkuwentro niya ang SCUM ARTISTES. Binentahan siya ng mga ito ng mapa papuntang EL DORADO. Imbes na lungsod ng ginto, isang tambakan ng basura mula CANADA ang natagpuan ni Hombre. Dahil life savings niya ang ipinambayad ni Hombre para sa mapa, halos naging catatonic siya sa lungkot. Natagpuan siya ni GAMMA RED at KALASAG BAJU na nakalupasay sa gitna ng basura, yakap-yakap ang isang stuffed toy. Ang dalawa rin, si Gamma Red bilang adventurer at si Kalasag bilang utusan ni Kali, ay naloko ng Scum Artistes. Ginantihan ng dalawa ang grupo, pero iba ang pumasok sa isip ni Hombre. Imbes na maloko, masaksak, maholdap, ma-bulldozer ng robot, siya ang magiging aggressor, siya ang magiging conman.

Nagsimula sa pagnanakaw ng load at balikbayan box ng mga OFW, naging mas confident si Hombre sa paglipas ng mga taon. Nagpanggap siyang manager ni HALIWUD APIST at nagoyo si ROBERT AVELLANA, at ang mga bandang MANG-AALIPIN at THAT'S ALL PAKS. Akala ng mga ito'y legit si Hombre at magkakaroon sila ng benefit concert para sa mga biktima ng pambobomba ng iba't ibang hukbo. Humingi lamang ng "maliit" na halaga si Hombre bilang deposito. Hindi na nila nakitang muli ang perang ito.

Nagamit din naman minsan ni Hombre ang kaniyang charisma para sa kabutihan. Niloko niya ang poacher na si WALT TULIS, may-ari ng TULIS EMPORIUM, na handang bumili ng isang dosenang crate ng sungay ng rhinoceros. Nahuli si Tulis ng animal rights activist na si PABLO XALAMBO, na tumingin na lang palayo habang kinukulimbat ni Hombre ang pera. Gayundin, ibinenta niya ang siyentistang si RANDY MUGTO, na nag-time travel pa, sa biorobot na si MARIA CLARA DAMASO (akala ni Mugto, siya ang mamimili). Minsan naman, hindi pera o paggawa ng mabuti ang motibasyon ni Hombre, kundi simpleng adventure. Sa PANADERO, ninakaw niya ang prize-winning na kabayo ni KRAY KABAYO, lider-sindikato na mahilig sa Amerikana at kutsilyo, si BOLJAK. Pagkatapos nito'y nagtago-tago muna si Hombre sa KARTERO.

Narating ni Hombre ang kaniyang tadhana dahil sa pagtatangka niyang nakawin ang MOTORSIKLO NI HUDAS mula kay BRUJO XIZARD. Hindi niya alam na espiya pala ni Brujo ang mga butiki sa kaniyang kisame. Imbes na isumpa si Hombre, pinabasa ni Brujo sa kaniya ang isang bahagi ng APPENDIX. Dito nalaman ni Hombre ang tungkol sa pagliligtas sa kaniya noon ni Paul, na hindi man lang siya kilala pero dinala siya sa ospital. Dead man walking ang peg, nagpatuloy si Hombre sa panggagantso, pati na rin sa pagpaparty at pakikipagtalik nang walang pagmamahal. Isang araw nabasa niya sa Craigslist na ipinagbibili ang SILID AKLATAN. Agad niya itong ini-acquire, at mabilis din niyang tinawagan si Mario. Nagsindi ng kandila sa simbahan si Paul para sa lalaking nagligtas sa buhay niya at ni Kali, na hindi man lang nila nalaman ang pangalan.

LENTAMENTE RAPIDAMENTE

CENTAUR na ipinanganak pagkatapos ma-establish ang sosyalistang utopia sa daigdig. Naging asawa ni EDNA PILAPIL DELA CRUZ. Nang magpakasal sila, gusto ring pakasalan ni Lentamente si LIBIS, ang isa pang asawa ni Edna, pero ayaw nito. Nagkaroon na lang sila ng pampublikong deklarasyon ng pagkakaibigan. Ayaw ni Lentamente na maging isyu ang relasyon nila ni Edna kay Libis. Bagaman mas malaya nang mag-isip ang mga mamamayan ng sosyalistang utopia, pakiramdam ni Lentamente mayroon pa ring latak ng atavistic na moralidad sa pag-iisip ni Libis, lalo na't obsessed ito sa simulation ng pamumuhay sa mga nakaraang siglo.

Mahilig si Lentamente sa mga pisikal na aktibidad, tulad ng free solo climbing at deep sea diving. Madalas niyang dinede-activate ang kaniyang emergency response signal para madagdagan ng thrill (ng kamatayan) ang kaniyang pag-akyat sa bundok, pagsisid sa dagat, at paggalugad ng gubat.

Isang beses, nawala siya sa disyerto at 40 araw bago natagpuan muli. Nabawasan siya ng 40% ng timbang, at kundi dahil sa husay ng mga sosyalistang doktor ay kakailanganin na dapat ilipat sa ibang katawan ang kaniyang utak.

Madalas hinihila ni Lentamente si Edna sa kung ano-anong adventure. Dahil mahilig ito sa mga mas “mental” na aktibidad tulad ng panonood ng sine at pagsuong sa installation art, si Libis minsan ang nayayaya ni Lentamente. Lagi rin itong tumatangi. Pag nagdadabog lang si Lentamente niya napapasunod ang asawa at ang asawa ng asawa.

Isa sa mga pisikal na hamon na nauso’t nagkataon ay ang dalawa ang napilit ni Lentamente na samahan siya ay ang pagpapatapon sa isang deserted na isla kung saan kailangang magtagal sila ng tatlong gabi nang walang instrumento mula sa modernong mundo (walang robot, walang computer, wala kahit lighter). Ang tanging amenity na ibinigay sa kanila ng organizer ng challenge ay malaking kaldero. Wala namang naisip si Lentamente na gamit dito, at iniwan lang niya ito sa kuweba na siyang drop off at pick up point nila.

Naging masaya ang una nilang gabi. Nagsulat nang nagsulat si Libis ng notes, plano niyang gumawa ng simulation base sa mga karanasan nila sa isla. Samantala, si Edna, enjoy na enjoy sa pagtingin sa mga bituin at paggawa ng sand castle. Si Lentamente ang gumawa ng tulugan nila (gawa sa pawid), siya ang naghanda ng kanilang kakainin (buko), siya ang gumawa ng apoy at naghanda ng silo para tipunin ang ulan na kanilang iinumun. Wala masyadong challenge ang unang dalawang gabi sa isla.

Sa ikatlong gabi, may espesyal na regalo ang mga alon sa kanila, nagdala ito ng pagkarami-raming alimango at alimasag sa dalampasigan. Naglaway agad si Edna at, himala, kusang gumawa ng apoy para maluto nila ang “biyaya ng dagat.” Nagsimula itong mag-lecture tungkol sa “Dante and the Lobster” at “Consider the Lobster,” kahit na, hirit ito ni Libis, hindi naman lobster kundi crab ang kakainin nila. Namula ang mga mata ni Edna sa panonood sa ipinapanganak na baga, nag-iipon na ng init ang mga bato.

“Hindi natin maluluto ang mga ito na parang inihaw,” sabi ni Lentamente, at nagpaalam siyang pupunta sa kuweba para kunin ang kaldero. Sa totoo, gusto lang niyang bigyan ng panahon ang dalawa dahil naniniwala siyang bagaman mahusay ang dynamics nila bilang trio, kailangan pa rin ng mag-asawa-time ng mga mag-asawa. Dagdag pa rito, nakababagot talaga ang mga lecture ni Edna. Nasa kuweba na si Lentamente, hawak-hawak ang kaldero at iniisip na kahit hindi challenging ay naging maligaya siya sa hamon ng deserted na isla nang matanto niya ang koneksiyon ng lahat. Mahigpit ang hawak niya sa kaldero at kumaripas siya papunta sa beach. Doon niya natagpuan sina Libis at Edna, nakikipagtunggali sa NAGBILAO. Hinampas niya sa ulo ang Nagbilao gamit ang kaldero, pero nabasag lang ito. Siya naman ang pinagtuunan ng pansin ng halimaw, kinagat nito ang kaniyang baywang. Bumagsak siya sa buhangin at kakainin na sana ng Nagbilao nang makakapa siya ng nagbabagong bato. Idiniin niya ito sa ilong ng Nagbilao, na tumakbo palayo.

Lahat ng alimango at alimasag sa dalampasigan, pag-aari ng Nagbilao. Kinailangan nila ang kaldero sa pagluluto ng mga ito para hindi gaanong umalingasaw ang halimuyak. Tama ang kaniyang naging hula na sa sobrang takam, iluluto ni Edna ang pagkain nila nang direkta sa apoy. Dinala si Lentamente ng kaniyang asawa at ng asawa nito pabalik sa kuweba. Agad silang pinik-ap ng organizer ng challenge. Huli na, namatay na ang kaniyang katawan. Kinailangang ilipat ang kaniyang utak sa bago. Bago siya mawalan ng hininga, hiniling ni Lentamente kay Edna na ipalipat siya sa katawan ng tao.

LENTE

Isa sa nakapakaraming mapamuksang sandata ng DOKTORA.

LIBIS

CENTAUR na ipinanganak pagkatapos ma-establish ang sosyalistang utopia sa daigdig. Naging asawa ni EDNA PILAPIL DELA CRUZ. Bagaman gusto ni LENTAMENTE RAPIDAMENTE, ang isa pang asawa ni Edna, na pakasalan si Libis, tumanggi siya.

Sa sosyalistang utopia, maaari nang galugarin ng mga tao at lamanlupa ang kanilang mga interes nang walang takot na mauubusan ng pagkain o mapagkakaitan ng health care. Samantalang si Lentamente ay nagpokus sa mga pisikal na aktibidad, tulad ng surfing at free solo climbing, ang binusisi naman ni Libis ay mga adventure sa computer. Isang engineer at manunulat, bahagi siya ng grupong nakadevelop ng laro gamit ang insights ng quantum computing. Naturalmente, nagpakaadik din si Libis sa mga larong ito. Nagpagawa pa nga siya ng espesyal na upuan para komportable siyang maka-lounge habang nakapasok ang utak sa computer.

Ang paborito niyang laro, na kasama rin siya sa grupong lumikha nang direkta, ay isang RPG na pinamagatang *Dating Buhay*. Open world ito at walang layunin, at ilang buhay ang maaaring pagdaanan ng isang manlalaro habang minuto lang ang lumilipas sa tunay na mundo. Sa isang session, na ubod ng bigat ng naging epekto sa kaniyang buhay AFK, naglaro si Libis bilang taong vegetarian. Bilang modipikasyon sa normal na parameters, dito inakala niyang tao talaga siya, hindi niya maaalala na centaur siyang nakatira sa isang sosyalistang utopia hanggang hindi siya namamatay sa laro. Naranasan ni Libis ang maging sanggol, bata, binatilyo, binata, at matanda. Sa kaniyang ika-25 taon ng pagiging tao sa laro, nagdesisyon siyang maging vegetarian. Isang buwan pagkatapos, nagkaroon siya ng kaibigang CANNIBAL, si Leon. Nagsilbing sidekick si Libis ng cannibal. Siya ang nanghahabol sa mga tao, pagkatapos ay bibitagin ito ng kaibigan niya... para kainin. Habang kinakain ng cannibal ang laman ng tao, tahimik namang kakain si Libis ng gulay at prutas sa tabi nito.

Ang maganda sa larong *Dating Buhay*, para maging interesante ang karanasan, binabato ng program ang manlalaro ng iba't ibang random na hamon. Sa mundo ng perpektong partnership nina Leon at Libis, dumating ang isang peste. Kumalat ito sa mga tao, at nagsimatayan sila. Walang pinatawad ang sakit, bata, matanda, lalaki, babae, lahat naging lungtian ang balat, sumuka ng dugo, at lumobo ang bangkay. Pakonti nang pakonti ang naha-hunting nina Libis at Leon.

Isang hapon, habang umiinom ng tubig sa may ilog si Leon at kumakain ng mansanas si Libis, sinabi ng cannibal, “Magpakabusog ka, dahil bukas, ikaw na ang aking kakainin.” Tapos, nag-aya itong matulog. Sa gabi, habang humihilik si Leon, nang-raid si Libis ng cosmetics section ng isang department store. Pagdating ng bukang-liwayway, bumulaga kay Leon ang bangkay ni Libis, lumobo ang tyan, lungtian ang balat, may suka sa paligid ng bibig. “Namatay ka na rin,” sabi ng cannibal, “nalulungkot ako.” Nakababa ang ulo, naglakad ito papunta sa gubat, iniwan si Libis sa may tabing-ilog.

Nang makalayo na ang cannibal, bumangon si Libis. Bago pa niya matanggal ang make up, sinagpang siya ng buwayang kanina pa nag-aabang ng kakainin, at natapos ang laro. Inabot ng 30 minuto sa tunay na mundo ang session na ito. Bagaman nagsubok si Libis ng ibang baryasyon sa *Dating Buhay*, at ng ibang RPG na open world na dinisenyo ng ibang grupo, balik siya nang balik sa buhay nila ni Leon. Pinag-aralan niya ang kaniyang kabataan, bago niya ito makilala. Gumawa siya ng simulation para matuklasan kung hanggang kailan niya pwede itong sundan pagkatapos niyang kunwaring mamatay nang hindi natutuklasan. Pina-testing pa nga niya kina Edna at Lentamente ang scenario. Suhestiyon ni Edna na balikan niya ang save point sa laro kung saan hindi pa pumapasok ang peste, at burahin na lang ang hamon na ito para magkaroon ng malinis na session kasama ang cannibal. Pero ayaw nang galawin ni Libis ang mismong laro, ayaw na niyang pasukin muli ang buhay niya kasama si Leon bilang taong vegetarian na naging sidekick ng isang cannibal. Puwede na lang niyang tingnan ito bilang tagalabas.

LINDA, RAPUNZEL

Nagtatag at punong namamahala sa TUM TUM SA TAMI hanggang sa ma-expose ang paggamit nito ng depektibong pacifier (dahilan para ipagbawal ang pagtatrabaho ni Rapunzel sa kahit anong may kinalaman sa child care services). Sa simula ay nagtanim ng pagkamuhi si Rapunzel para kay EDNA PILAPIL DELA CRUZ, ang nagsiwalat ng katotohanan, halos lamunin siya ng sama-ng-loob. Pagkatapos lamang ng isang taon ng pakikipag-usap sa sikoanalista si ATIMON, naproseso ni Rapunzel na sinadya niyang i-risk ang kaniyang kompanya, pati na rin ang mga batang dapat ay inaalaan niya, dahil sa kaniyang traumatic na karanasan noong bata, kung kailan isang authority figure, ang kaniyang nakatatandang pinsan na pulis, ang nagkulong sa kaniya sa banyo gamit ang isang antigong posas. Ito ang superyoridad ng sistema ng katarungan na hindi pagpaparusa kundi tunay na reporma ang nais.

Dahil dito ilang beses bumisita sa bahay nina Edna si Rapunzel para makipag-ayos. Hinarap naman siya ni Edna, pati na rin ni LENTAMENTE RAPIDAMENTE. Nakita ni Rapunzel sa sala na naka-jack in si LIBIS sa computer at nabubuhay sa isang simulation/open world RPG. Huli siya sa balita tungkol sa advancement sa simulation technologies dahil nga naging busy sa therapy. Habang pauwi, sakay sa modernong MRT, nag-download siya ng program pa makasunod sa uso. *Dating Buhay* ang kaniyang napiling laro. Hindi malay sa pagkarami-raming options, napindot niya ang button na nagpapakalimot sa manlalaro tungkol sa tunay niyang pagkatao (kung kaya, halimbawa aakalain talaga niyang tagaika-20 siglo siya). Hindi rin alam ni Rapunzel na tanging kamatayan niya ang magtatapos ng laro. Pag-uwi niya, sinet up niya ang computer sa sala, siniguradong binabantayan ng mga robot ang kanyang vital signs, at sumisid sa kakaibang mundo.

Nabuhay siya bilang gitnang uring wala masyadong pakialam sa mundo. Nakabalita siya ng pagpatay ng mga para-military groups sa iba't ibang etnikong grupo pero mas interesado siya sa pakikinig sa indie music, na ayon sa kaniya'y paraan niya ng pagkalas at pakikipagtungali sa kapital. Isang serye ng lindol, pagputok ng kidlat, ipuipo, at tsunami ang sumira sa kaniyang komportableng pag-iral. Wala nang gobyerno, wala nang batas-batas. Nasama siya sa mga nagkakalkal ng basura para mabuhay. "Heto pala ang "Scarcity" na tinutukoy sa kanta ng..." lagi niyang iniisip, pero di na niya maalala ang pangalan ng kaniyang paboritong banda.

Dahil wasak ang sentro, napadpad siya sa kanayunan. Natagpuan niya ang isang dalampasigan na puno ng pakwan. Gayundin, nakakilala siya ng mabait na babaeng naggangalang Edna (humuhugot ang program ng *Dating Buhay* sa alaala ng manlalaro para magkaroon ng emotional resonance ang mga scenario nito). Si Edna ang nagturo kay Rapunzel na wag mag-iiwan ng marka ng ngipin sa kinakaing pakwan, dahil pag natagpuan ito ng buwaya ay tiyak na mate-trace back sa kaniya. Tumulima naman si Rapunzel sa edict na ito.

Lumipas ang panahon at naging komportable muli ang kaniyang buhay. Bagaman wala na ang malaki nilang bahay na may bath tub at hot shower, meron naman silang pinagsasaluhang kubo ni Edna. Wala na ang mga indie band na kaniyang pinagtuonan ng napakaraming oras, pero siya na mismo ang kumakatha ng kaniyang sariling musika, gamit ang mga bato at lata at ang mga tunog na nagagawa ng kanyang katawan. Naging complacent siya, at isang araw nang kumain siya ng pakwan sa dalampasigan, iniwan niya ang tira sa buhangin nang may marka ng kaniyang mga ngipin. Noong gabing iyon, bumisita ang buwaya sa kanilang kubo.

Akala ni Rapunzel ay hindi na siya makakakitang muli ng buwaya. Nang mag-collapse ang sibilisasyon, naunang nawala ang mga tagapagpatupad ng batas. Mas gulat kaysa takot ang unang naramdaman ni Rapunzel nang tumambad sa kaniyang harapan ang isang lalaking malaki ang tiyan, makapal ang bigote, at may malaking baril sa bawat kamay. Napuno rin naman ng takot ang kaniyang puso ng barilin ng buwaya si Edna, na nagsubok manlaban. Humihiyaw na nag-fetal position si Rapunzel sa sulok. Inakala ng buwaya na nagkukunwari lang siyang mahina para maisahan ito, kaya naglabas ito ng posas at ikinulong si Rapunzel sa banyo. Ni-ransack nito ang kubo nina Rapunzel saka umalis.

Hindi namatay si Edna at duguan nitong pinakawalan si Rapunzel mula sa pagkakaposas. Pagkatapos ng isang buwang pagpapahinga, naghilom ang kanilang mga pisikal at mental na sugat. Hinanting nila ang buwaya at nabitag ito. Ipapasok na sana ni Edna ang nagbabagong bato sa bunganga ng dating pulis nang maalala ni Rapunzel ang isa pang ideya ng kaniyang paboritong banda, na reporma imbes na pagpaparusa ang layunin ng katarungan. Nagdesisyon siyang ikulong ang buwaya, pakainin ito araw-araw at kausapin hanggang sa magbagong-loob. Bagaman hindi naging matagumpay si Rapunzel, nag-hunger strike ang buwaya at namatay pagkatapos ng tatlong araw, kumalat ang balita sa buong kanayunan tungkol sa isang babaeng may kakaibang ideya tungkol sa hustiya. Mabilis na lumaki ang kanilang komunidad sa may dalampasigan. Namatay si Rapunzel sa edad na 80, iniwan niya si Edna na nabubuhay sa isang sosyalistang utopia na hindi kasing high tech ng kanyang tunay na tahanan, pero nakapundar din sa mga prinsipyo ng pagkakapantay-pantay at pakikipagkapuwa.

LUCHA, REGINE

Propesor ng Antropolohiya sa TECHNOLOGICAL UNIVERSITY OF LAOAG sa BAYANG MALAYO, naging mangingibig saka kaaway ni Gabby si Regine sa *Basagulero*. Guro niya ito sa isang klase sa MA. Isinulat ni Gabby ang “Two Regines of Madness,” tungkol sa representasyon ng kabaliwaan sa mga pelikula nina Regine Velasquez at Regine Tolentino, bilang panlalandi sa kaniyang propesor. Sa simula, binigyan ito ng gradong 2.0 ni Regine, dahil “hopelessly dated” ang references nito, lalo na kay Erving Goffman. Ngunit nang mapansin ang nakatagong acrostic (binaybay ni Gabby ang “I like you” gamit ang unang letra ng bawat talata ng kaniyang papel, pitong beses na sunod-sunod, saka tatlong beses pa), hinabol pa ni Regine ang technician na nagtatrabaho sa IT Center ng TUOL para lang mabago ang grado ni Gabby sa 1.75. Dahil sa pagiging busy sa affair nila ni Gabby, hindi naipagtanggol nang buong loob ni Regine ang star pupil niyang si LIKHA DIVA nang masangkot ito sa isang hazing incident kung saan apat na estudyante ang namatay.

Isang matangkad at matipunong babae, “maganda ang bone structure” ayon kay Gabby, naging kalaguyo ni Regine ang dean ng College of Humanities and Social Sciences, si IVAN ESCALERA.

Hindi tulad ng kaibigan niyang si DOROTHY PISTON, cute na cute si Regine sa mga mala-kastilyong building ng TUOL. Isa siya sa mga nagprotesta nang masesante ang karamihan sa mga guro sa kaniyang College para mapondohan ang eksperimentong Lusob-Utak ng College of Natural Sciences. Sinamahan pa nga niya si Gabby sa pang-uusisero ng huli sa mga equipment ng eksperimento. Nang mapasok si Gabby sa isip ni Regine dahil sa malfunction sa Lusob-Utak, namatay ang propesor. Nagparamdam siya bilang isang usa kay Gabby sa loob ng kaniyang isip, at nagsilbing gabay ng lalaki sa pagtakas sa mga bangungot, ang mga itinakwil at sinupil na takot at hiya ni Regine na bumulwak mula sa kaniyang unconscious.

Pagkatapos makalabas ni Gabby sa isip ni Regine, inilahad ni Dorothy na isa siyang demonyo at ang tunay na dahilan kung bakit nagkaroon ng malfunction sa eksperimento. Kinaiibigan lang pala ni Dorothy si Regine dahil nakita nito ang kinabukasan kung kailan magiging kalaguyo ni Regine si Gabby. Kakainin na sana ni Dorothy ang walang labang si Gabby nang magdasal si Regine mula sa kaniyang pinakatago-tagong Aramaic prayer book, na ninakaw pa niya mula sa isang kaibigang archaeologist.

Pagkatapos ang adventure, pinuntahan ni Regine at Gabby ang archaeologist na ito, na nagngangalang LUCIEN ORO. Ngunit naging biktima na pala si Lucien ng salamangkerong si BLANCA ENCARNACION. Nang mahakawan ni Lucien ang prayer book, na hiyang-hiyang ibinabalik sa kaniya ni Regine, nagbula ang bibig ng kawawang archaeologist. Paulit-ulit nitong inilista ang mga ibinebentang item sa isang malapit na grocery. Sa pagitan ng ragasa ng mga pangalan ng brand, na magmamakaawa ito kay Gabby na patayin siya gamit ang isang sinaunang karit. Hindi makakilos si Gabby, pilit na sinusubukang intindihin kung may lohika sa pinaglilista ni Lucien, kaya si

Regine ang napilitang tumapos sa buhay ng kaibigan. Pagkatapos magpa-oral sex kay Gabby ng “isang huling beses na lang,” nakipag-break si Regine sa kaniyang estudyante. Isang taon pagkatapos, inilibas niya ang kaniyang monograph tungkol sa alamat ng PANIKING NAKAKAKITA.

LUPAIN NG MGA LAMANLUPA

Kinakalaban ngayon ng iba’t ibang PANGINOON ang nanghihinang HARI NG MGA LAMANLUPA dahil sa di-sinasadyang simbolikal na paghihimagsik ni SHARON HAYOP at kamatayan ng heir-apparent na PRINSIPE. Kahit na watak-watak sila, nagkakaisa pa rin ang mga makapangyarihan sa ilang bagay. Halimbawa, ang pagmamatyag kay KRISTINA JAYA, na nakababahaya ang pagkahusay sa salamangka.

May local branch dito ang CAFE CHOG.

LUZ

Bayan ng mga LAMANG, hindi ito kailanman nabisita ni Gabby. Dito matatagpuan ang pinakamahabang dalampasigan sa buong mundo.

*Ang gawang ito ay pinondohan ng UP System Enhanced Creative Work and Research Grant (ECWRG-2015-2-026).
“This work was funded by the UP System Enhanced Creative Work and Research Grant (ECWRG-2015-2-026)”.*

U Z. ELISERIO is the author of *Kami sa Lahat ng Mataba* (Deliver Us from the Fat, UST Publishing 2016), a collection of cultural criticism, and *Apat na Putok* (Four Shots, PUP Press, 2018), a collection of short stories. His plays have been performed at the Cultural Center of the Philippines, Miriam College, and the University of the Philippines. He translated *The Social Contract* for the Komisyon sa Wikang Filipino. He is married and has a daughter.